

Кавтиш О. П.
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки і підприємництва
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігор Сікорського»,
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4304-5220*

ЕКОНОМІЧНИЙ СВІТОГЛЯД В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Входження людства у XXI ст. можна характеризувати не лише через призму зростання кількості, інновацій, активні процеси інтелектуалізації та масову цифровізацію й автоматизацію усіх без винятку сфер суспільної життєдіяльності, прориви в медицині чи освоєнні космосу тощо, а й через призму тих викликів, з якими ми продовжуємо стикатись в цій новій занадто стрімкій соціально-економічній реальності.

Акцент на особливостях та викликах розвитку, зростанні невизначеності, ризиках, що набувають загрозливого характеру зроблено у доповідях Римського Клубу, «дорожніх картах розвитку» ООН, Всесвітнього економічного форуму і інших міжнародних організацій, теоріях суспільства ризику (У. Бека, Е. Гідденса, Н. Лумана), аналітичних дослідженнях Deloitte і McKinsey Global Institute, теоріях глобалізації, промовах урядів країн, дослідженнях ряду сучасних економістів. Серед основних глобальних викликів варто відзначити [1; 2]:

- подальше вичерпання джерел обмежених економічних ресурсів,
- поглиблення екологічної кризи і кризи капіталовкладень,
- загострення кризи глобального регулювання економіки,
- наростання культурної кризи,
- нарощення демографічного дисбалансу,
- загострення проблеми забезпечення продовольством,
- зростання нерівності та ризиків для здоров'я,
- зростання рівня транскордонної злочинності,
- наростання деформаційних процесів у структурі ринків.

Поряд з цим доцільно наголосити і на інтенсифікації цих викликів та появі нових у зв'язку з пандемією Covid-19, значним загостренням геополітичної ситуації, появою так званої «global skills gap» як явища цифрової економіки [3], інформаційним перенасиченням та дезорієнтацією. Через таку призму та необхідність партнерства на противагу ізоляції розглядали в Давосі у 2021 році й сценарії розвитку світової та національних економік.

Єдність у зазначених вище теоріях, доповідях, концепціях спостерігається не лише з позицій характеристики руху сучасної економічної системи у цивілізаційних та національних вимірах, а й засобах реагування на ці виклики, управління ризиками, зменшення невизначеності та забезпечення динамічної рівноваги, мінімізації соціальних протиріч і напруженості. Вони базуються на твердженні про необхідність «формуванні нового типу соціуму, який потребує й нової економічної орієнтації» [3, с. 21].

В кожний історичний період новий тип соціуму та нова економічна орієнтація формуються у процесі економічної соціалізації шляхом змін у економічному мисленні, економічному світогляді, з однієї сторони, а з іншої, на основі відтворення нових соціально-економічних зв'язків на рівні індивідів, груп, суспільства в цілому. Наша цивілізація не є виключенням.

Серед таких змін в сучасних умовах варто наголосити на подальшому використанні у практичній площині людинорозмірного підходу, готовності еліт бути прикладом у реалізації пропонованих регуляторних заходів, відході у процесі прийняття рішень від стереотипності мислення до нестандартності, відведенні головної ролі на економічній арені не монетарній доктрині [4] чи фінансовому багатству, а основоположним принципам економічної солідарності, переході від влади сили до влади знань, проактивності у прийнятті стратегічних рішень. Ці процеси мають тенденцію до підтримки як на глобальному, так і на національному рівнях в більшості країн. Яскравим прикладом

цьому є долучення понад 190 країн світу до виконання SDG шляхом розробки на їх основі стратегій, програм, удосконалення законодавства, переходу до добровільного звітування про досягнення.

Світосприйняття та цілереалізація продовжуються у напрямку збалансування і врахування унікальних національних економічних досвіду, культури та свідомості у соціокультурному та геополітичному контекстах універсалізації глобальної економіки, співіснування та об'єктивної взаємодоповнюваності економічного порядку і хаосу, регулювання та саморегулювання. У цьому є яскравий прояв амбівалентності (синергічності) глобального світу [3, с. 20]. Економічна наука розвивається з позицій дослідження свого предмету через призму нелінійності динаміки економічних систем як складних соціальних організмів.

В той же час такі сутнісні засади нової економіки мають відповідним чином бути засвоєні та прийняті суб'єктами соціально-економічних відносин. І саме тому у процесі формування сучасного економічного світогляду важливого значення набуває використання усього комплексу освітніх засобів (від дошкільної і до програм освіти протягом життя) у всіх без винятку сферах суспільної життєдіяльності.

Рівень та якість отриманих знань філософсько-економічного та прикладного характеру, набутих навичок прямо відображаються на тих економічних рішеннях, які приймають усі суб'єкти соціально-економічних відносин (від панування бюджету домогосподарства чи управління бізнесом до вирішення глобальних проблем людства чи національних питань на міжнародній арені), їх морально-психологічному стані, можливості реалізувати свої соціальні ролі та функції.

У цьому контексті варто зазначити, що економічні знання в тій чи іншій мірі включаються в шкільну освіту, оновлюються програми економічної підготовки у вищих навчальних закладах, вони стають важливим елементом післявузівської самоосвіти та освіти не лише для економічних спеціальностей. Посилюються процеси співробітництва між навчальними закладами різних країн, між освітою, наукою та практичною діяльністю.

Цей процес носить історично обумовлений характер, є тривалим і відображає якісні та кількісні риси суспільного відтворення в ретроспективі, сьогоденні та перспективі. Його можна характеризувати переважно як конструктивний з позицій економічної науки і практики за умови продовження вибудовування та усталення чітких контурів економічного світогляду на засадах єдності та сталості, відходу від стереотипності, концентруванні на поліаспектності та поліваріантності вибору напрямів розвитку, проактивності та усвідомленні ролі економічної освіти у процесі відповіді на сучасні глобальних викликів.

Література:

1. Сіденко В.Р. Нові глобальні виклики та їх вплив на формування суспільних цінностей [Електронний ресурс] // Український соціум. – 2014. – Вип. 1 (48). – С. 7-20. Режим доступу: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/7-21__no-1__vol-48__2014__UKR.pdf (дата звернення: 26.10.2022).

2. World Economic Forum (2021). Closing the Skills Gap Accelerators : The project is part of the World Economic Forum's Centre for the New Economy and Society Platform [online]. [cit.2021-11-04]. Available at: <https://www.weforum.org/projects/closing-the-skills-gap-accelerators> (дата звернення: 26.10.2022).

3. Хитра О.В. Інноваційність постнекласичної методології у дослідженні закономірностей глобалізації світової економіки [Електронний ресурс] // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 17. – С. 18-26. Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2017/17_2017/5.pdf

4. Глушко Т. П. Економічна теорія нації: соціально-філософський контекст: монографія / Тетяна Глушко. – К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – 299 с.